

DRÖMMEN OM MEDELTIDEN

Olaus Petri kyrka: dess skapare – deras visioner och förebilder.

Kyrkbyggarnas avtryck i Örebro. Stadsvandring. Karl-Erik Garlov

Åttonde sammankomsten 5 mars 2012

S:t Nicolai kyrka

När Örebro kyrkoråd 1862 beslöt att bevara den gamla medeltida kyrkan vid Stortorget, hade vissa renoveringsåtgärder redan påbörjats under ledning av C. G Brunius, som vid denna tid var ansvarig för restaureringen av domkyrkan i Lund. Brunius valde att dra sig ur sitt arbete med Nikolaikyrkan och det fortsatta restaureringsarbetet anförtroddes Adolf Kjellström och Axel Herman Hägg. Uppdraget avslutades vid slutet av 1890-talet. Sedan dess har kyrkan genomgått två större restaureringar ledda av Erik Fant (1936) och Kurt von Schmalensee (1964). Den omdaning, som skedde under Kjellström och Häggs restaurering präglar fortfarande kyrkan i hög grad. Tornet byggdes om och försågs med en gotisk spira i stället för den rundade tornhuvud från 1770. Med utgångspunkt från ett bevarat medeltida fönster ritade Kjellström samtliga fönsterbågar i höggotisk stil med rikt masverk. De flesta av dem försågs med glasmåleri designat av Carl Almquist och utfört i England. En dopfont i kalksten ritades och skänktes till kyrkan av Axel Herman Hägg. Av det muralmålari som kyrkorummet försågs med 1894 finns några kvadratmeter bevarat i sydvästra hörnet.

Nikolai gamla församlingshem

Redan på 1300-talet tjänade byggnaden som skolhus. Skolan omnämns första gången 1347. Under 1400-talet huserade här Vårfrugillet, men från 1500-talets början tycks det åter fungera för undervisning. Allt talar för att bröderna Olof och Lars Pettersson, mer kända som Olaus och Laurentius, fanns bland skolans elever liksom senare Johannes och Jacob Rudbeckius. Under tronföljarriksdagen 1810 samlades här bondeståndet.

Byggnaden omformades från grunden under 1600-talet och 1880 återförde Adolf Kjellström den till sin medeltida stil.

Adolf Kjellströms villa, Nygatan 51

Denna engelska villa byggnadsminnesförklarades 2005. När lektor Kjellström lät uppföra den 1870 låg den som en solitär omgiven av öppna fält. Men enligt vad den nuvarande ägaren Erik Amnå berättar så var Kjellströms tanke att det skulle uppföras en hel serie engelskt inspirerade villor längs Nygatan.

Här vid sitt hus anlade kyrkbyggaren en stenhuggarverkstad, där utsmyckning för den nya kyrkan på norr skulpterades innan ens bygget var beslutat.

Rudbecksskolan, "Teknis"

Genom sina många och djupa kontakter med engelska arkitekter och konstnärer kom Kjellström att betona naturmaterial och äkta hantverk inom byggnadskonsten. Naturligen önskade han att den skola där han var lektor skulle vara ett gott exempel på god arkitektur i den anda av "gothic revival", som rådde i England vid denna tid. Flera arkitekter var involverade i formandet av detta "college" i gotisk tudorstil men den drivande kraften var hela tiden Kjellström. 1897 stod skolan färdig.

Pumphuset på Våghustorget

Ett gammalt namn på torget är Pumpkällstorget. För att underlätta för befolkningen på söder att hämta sitt vatten vid källan uppfördes 1872 ett litet pumphus. Det formgavs av Adolf Kjellström i engelsk nygotik. Materialet är kalksten från Närke med rikt dekorerade vattenkastare i koppar.

Örebro slott

Som antikvarie Mia Geijer berörde i sitt föredrag i vår serie om Olaus Petri kyrka och framför allt i sin doktorsavhandling *Makten över monumenten* så var Adolf Kjellström och Axel Herman Hägg starkt engagerade i ombyggnaden av Örebro slott vid förra sekelskiftet. En mångårig korrespondens mellan dessa herrar angående slottets restaurering finns bevarad. Hägg gjorde förslagsskisser och även om arkitektuppdraget gick till Thore Thorén så utsågs Kjellström till byggnadskontrollant och kom därigenom att i hög grad påverka slottets nuvarande utseende.

Kapellet på Olaus Petri kyrkogård

Vid 1800-talets början insåg man behovet av ny begravningsplats i stället för kyrkogården runt kyrkan vid Stortorget. Eftersom stadens bebyggelse sträckte sig i en smal sträng längs åsen valde man att anlägga två begravningsplatser, en vid södra och en vid norra tullen. Dessa färdigställdes 1806. Eftersom den norra låg en kilometer från kyrkan uppförde man där 1898 ett särskilt kapell ritat av Adolf Kjellström. På 1980-talet uppläts det till Sankta Annas av Novgorod ortodoxa församling, som regelbundet firar sin liturgi i det med ikoner vackert smyckade forna begravningskapellet.

Foton:

St Nicolai kyrka: Karin Jirénus, Svenska Kyrkan i Örebro

Nikolai gamla församlingshem: Edaen (Wikipedia)

Adolf Kjellströms villa: Färg Raoul Hjærtström, Länsstyrelsen. Sv/v Örebro Stadsarkiv

Rudbecksskolan: Sebastian F of Sw. (Wikipedia)

Pumphuset på Våghustorget: Örebro Kommun

Örebro slott: Sk12 (Wikipedia)

Kapellet på Olaus Petri kyrkogård: Michael Ikonmålare